

Meleg István Alapítvány a Kémia OktatásáértA kuratórium elnöke: *Dr. Bari Ferenc* professzor, az MTA doktoraSzegedi Radnóti Miklós Kísérleti Gimnázium,
6720 Szeged, Tisza Lajos krt. 6-8.

Tel., fax: 62/548-936

MEGOLDÁSOK**1. feladat**   **LEGek****12 pont**

Részfeladatonként a felsorolt 3–3 anyag közül kell kiválasztanod a két „LEG”-et: a legnagyobbat és a legkisebbet a megadott szempont alapján, majd választásodat (a kiválasztott anyag betűjelét) be kell írnod a megfelelő téglalapba. Gondold végig, és dönts jól!

Szempont: Hányféle elem vesz részt az anyag felépítésében?

- A) ózon;
B) kősó;
C) mészkő;

Legkisebb:
(legkevesebb
féle elem)

A

Legnagyobb:
(legtöbbféle
elem)

C**Szempont:** Mekkora az anyag olvadáspontja?

- A) alkohol (etanol);
B) nitrogén;
C) alumínium;

Legkisebb:
(legalacsonyabb
olvadáspont)

B

Legnagyobb:
(legmagasabb
olvadáspont)

C**Szempont:** Mekkora az anyag sűrűsége?

- A) szén-dioxid;
B) bükkfapálca;
C) rézdrót;

Legkisebb:
(... a sűrűsége)

A

Legnagyobb:
(... a sűrűsége)

C**Szempont:** Hányféle kémiaileg tiszta anyag építi fel az alábbi anyagokat?

- A) bronz;
B) kőolaj;
C) desztillált víz;

Legkisebb:
(legkevesebb
anyagféle)

C

Legnagyobb:
(legtöbb
anyagféle)

B**Szempont:** Mekkora a térfogata az anyag 100 g tömegű mennyiségének?

- A) étolaj;
B) tengervíz;
C) higany;

Legkisebb:
(... a térfogata
100 grammnak.)

C

Legnagyobb:
(... a térfogata
100 grammnak.)

A**Szempont:** Mekkora mennyiséget tartalmaz egy szobányi levegő az adott gázösszetevőből?

- A) hidrogén;
B) nitrogén;
C) argon;

Legkisebb:
(a legkevesebb
ebből van)

A

Legnagyobb:
(a legtöbb
ebből van)

B**Szempont:** A cukoroldat készítéséhez mennyi kristálycukor kell?

- A) 250 gramm 20 tömegszázalékos oldat;
B) 220 gramm 23 tömegszázalékos oldat;
C) 190 gramm 26 tömegszázalékos oldat;

Legkisebb:
(ehhez kell a
legkevesebb)

B

Legnagyobb:
(ehhez kell a
legtöbb)

C**Szempont:** A periódusos rendszer melyik sorában található?

- A) nátrium;
B) nikkel;
C) nitrogén;

Legkisebb:
(sorának száma
a legkisebb)

C

Legnagyobb:
(sorának száma
a legnagyobb)

B

Soronként a legkisebb / legnagyobb 'válasz' közül **csak az egyik helyes: 0,5 pont**
a válasz **mindkét eleme helyes: 1,5 pont**

12 pont

2. feladat Nobel-díjas vegyjelkereső

13 pont

A 2024-es kémiai Nobel-díjat három tudós kapta meg a fehérjék szerkezetének, mesterséges előállításának és tulajdonságaik előrejelzésének kutatásáért. Közülük az egyik **Demis Hassabis**. Az ő nevének betűiből –azokat tetszőleges sorrendben használva– a periódusos rendszer első hat periódusának elemei közül számos vegyjele kirakható. Nézzük, Te mennyit találsz meg ezek közül! Az általad talált vegyjel mellett a táblázatban nevezd is meg az elemet! *A névben szereplő kis- és a nagybetűk most nem számítanak – de azokat a táblázatba úgy írd, ahogy a vegyjelekben vannak!*

Vegyjel	Az elem neve	Vegyjel	Az elem neve	Vegyjel	Az elem neve
As	Arzén	Bi	Bizmut	Sb	Antimon
Am	Amerícium	H	Hidrogén	Se	Szelén
B	Bór	He	Hélium	Si	Szilícium
Ba	Bárium	I	Jód	D	Deutérium
Be	Berillium	S	Kén	Sm	Szamárium

Minden helyesen megadott vegyjel—elemnév pár (csak együtt!): **1 pont**

13 pont

Hibás, vagy a névben 'nem szereplő' párokért nem jár pont, de pontlevonás sem. 13-nál több helyes megoldás esetén is csak 13 pont kapható.

3. feladat Hol a helye?

13 pont

Ebben a feladatban általad ismert anyagokat kell csoportosítani, ráadásul mindjárt kétféle szempont alapján! Hajrá! Neked biztos, hogy sikerül!

Minden anyag betűjelét írd be a megfelelő halmazállapot- és összetétel-cellába! (A halmazállapotot „szokásos körülmények” között (20 °C-on, légköri nyomáson) nézzük.)

A besorolandó anyagok:

A) földgáz	B) vas	C) ammónia	D) tengervíz
E) szén-monoxid	F) konyhasó	G) benzin	H) higany
I) desztillált víz	K) ólom	L) sárgaréz	M) szőlőcukor

Ha helyesen dolgozol, a táblázat egyik rubrikája üresen marad: nem kerül bele semmi. Abba a cellába te magad írd egy példát – írd oda egy példaanyag nevét!

		Halmazállapot szerint		
		gáz (légnemű)	folyadék (cseppfolyós)	szilárd
Összetétel szerint	elem	<i>Pl.: oxigén; klór; nitrogén; neon; hidrogén; ...</i>	H	B; K
	vegyület	C; E	I	F; M
	keverék	A	D; G	L

Felsorolt anyagoként: az anyag (betűjele) — **helyes oszlopba került: 0,5 pont**

— **helyes sorba került: 0,5 pont**

12 pont

Helyesen adott meg egy gázállapotú elemet

1 pont

Jár ez a pont, ha hibás anyagbesorolás miatt a táblázatnak egyetlen másik, (nem a gázállapotú elem) rubrikája maradt üresen, és oda helyes példát írt.

4. feladat	Az a finom csoki!	15 pont
-------------------	--------------------------	----------------

Tábita vett egy tábla csokoládét. A csomagolásra rá volt nyomtatva a mellékelt táblázat; az, hogy „Étcsokoládé – kakaós krémmel és ostyával”, valamint az, hogy a termék (a tábla csoki) tömege 280 g.

Ezek kapcsán Tábitában számos kérdés fogalmazódott meg. Segíts neki válaszokat találni!

100 g termékben található	
zsír	34,4 g
<i>ebből telített zsírsavak</i>	21,7 g
szénhidrát	49,9 g
<i>ebből cukrok összesen</i>	44,5 g
fehérje	6,3 g
só	0,12 g

a) Mekkora mennyiségű zsiradékot (zsírt) tartalmaz a teljes tábla csokoládé?

Egy tábla csoki tömege: $280 \text{ g} = 2,8 \cdot 100 \text{ g}$

1 pont

Így zsírtartalma: $2,8 \cdot 34,4 \text{ g} = \underline{96,32 \text{ g}}$

(Csak mértékegységgel együtt!)

1 pont

b) Mekkora tömegű csokidarabot ehet legfeljebb meg Tábita, ha nem akar a szervezetébe 12 g cukornál többet bejuttatni a csokievéssel? (Válaszodat itt **tized grammra kerekítve** add meg!)

100 g csoki 44,5 g cukrot tartalmaz.

0,5 pont

Így 1 g csokiban 0,445 g cukor van.

0,5 pont

Tábita 12 g cukrot enne, ami az 1g-ban levő mennyiségnek a $\frac{12 \text{ g}}{0,445 \text{ g}} = 26,966$ –szorososa

1 pont

Így 26,966 g csokit ehet meg.

Kerekítve: $m_{\text{csoki}} = 26,966 \text{ g} \approx \underline{27,0 \text{ g}}$ *(Csak helyes kerekítéssel!)*

1 pont

c) Tábita valahol azt olvasta, hogy szervezetének naponta legalább 4,5 g só bevitelére van szüksége. Ha ezt a „sóigényt” ezen a napon csak csokoládé fogyasztásával akarja biztosítani, hány tábla csokoládét kell vennie (ebből a fajta termékből)?

1 tábla (azaz 280 g) csokoládé só tartalma: $\frac{280 \text{ g}}{100 \text{ g}} \cdot 0,12 \text{ g} = 0,336 \text{ g}$

1 pont

A napi sószükséglet ennek $\frac{4,5 \text{ g}}{0,336 \text{ g}} = 13,39$ – szerese.

1 pont

Tábitának $\approx 13,4$ tábla csokit kellene megennie.

Mivel a boltban nem árulnak 0,4 tábla csokit, így **14 tábla csokit kell vennie.**

1 pont

d) A csoki zsírtartalmának hány százaléka származik telítetlen (azaz: nem telített) zsírsavakból (bármit is jelentsen ez)?

100 g csokiban a telítetlen zsír(savak) tömege: $34,4 \text{ g} - 21,7 \text{ g} = 12,7 \text{ g}$.

1 pont

Ez a teljes zsírmennyiség $\frac{12,7 \text{ g}}{34,4 \text{ g}} \cdot 100 \% = 36,92 \%$ -a.

1 pont

Tábita meg is mérte a teljesen szabályos téglatest alakú csoki méreteit. A **16 mm vastag** csoki **8 cm széles** és **22,5 cm hosszú** táblát alkot. Arra kíváncsi, hogyha egy pohár tejbe rakna néhány darabot ebből a csokiból, az vajon elmerülne-e benne, vagy a tej tetején úszik. Korábban (egy iskolai feladat kapcsán) már megmérte, hogy 2 deciliter tej tömege pontosan 206 gramm. (1 liter az 1 dm³ folyadékot jelent; valamint 1 liter az 10 deciliter.)

e) Mi történik hát a csokival, ha tejbe daraboljuk? Úszik vagy elmerül? Számítással igazold válaszod!

Akkor úszik csoki a tej tetején, ha sűrűsége kisebb mint a tejé.

Azaz sűrűségeket kell számolni.

Ennek megállapítása

0,5 pont

Ehhez tömegeket és térfogatokat kell ismernem. $\rho = \frac{m}{V}$

A képlet használata

0,5 pont

1 tábla (280 g) csoki térfogata: $V = a \cdot b \cdot c = 1,6 \text{ cm} \cdot 8 \text{ cm} \cdot 22,5 \text{ cm} = 288 \text{ cm}^3$

1 pont

A csoki sűrűsége így $\rho_{\text{csoki}} = \frac{m}{V} = \frac{280 \text{ g}}{288 \text{ cm}^3} = 0,9722 \frac{\text{g}}{\text{cm}^3} (< 1)$

0,5 pont

2 dl (206 g) tej, az 0,2 liter tej, az 0,2 dm³ tej, az 200 cm³ tej

1 pont

A tej sűrűsége így $\rho_{\text{tej}} = \frac{m}{V} = \frac{206 \text{ g}}{200 \text{ cm}^3} = 1,030 \frac{\text{g}}{\text{cm}^3} (> 1)$

0,5 pont

$\rho_{\text{tej}} > \rho_{\text{csoki}}$ (vagy $\rho_{\text{tej}} > 1 > \rho_{\text{csoki}}$), így a csoki úszik a tej felszínén.

1 pont

5. feladat

Kakuktktojás

15 pont

A felsorolt négy–négy fogalom közé az egyik valamilyen szempontból nem illik. (Azaz a másik háromnak van olyan közös tulajdonsága, amelyben ez az egy eltér.) Válaszd ki, hogy melyik ez a „kakuktktojás”, és **karikázd be a betűjelét!** Egy mondatban **magyarázd is meg** a választásodat! (Ha szerinted más szempont alapján több megoldás is lehet, akkor is csak az egyiket add meg! Választásod alapja csak kémiai jellegű, kémiához kapcsolódó szempont lehet!)

Példa: A: szén B: kén; Egy helyes válasz: Az oxigén (D), mert
C: réz (D): oxigén az közönséges körülmények között gáz halmazállapotú,
a többi szilárd.

Egy helytelen válasz: Az oxigén, mert
az három szótagból álló anyagnév
a többi egyből.

- a) A: főzőpohár B: Erlenmeyer-lombik
(C): kémcsőfogó D: Petri-csésze **Indoklás:** A kémcsőfogó, mert az fából készül,
a többi pedig üvegeszköz
(vagy: D: mert a többi eszköz melegítésnél használható, a Petri-csésze nem.)
- b) A: volfrám B: jód
C: ezüst D: ón **Indoklás:** A jód, mert az nemfémes elem,
a többi pedig fém.
(vagy: A: mert a volfrám a 6. periódus eleme, a másik három elem az ötödik periódusban található.)
- c) A: proton B: ion
(C): atom D: elektron **Indoklás:** Az atom, mert az semleges,
a többi részecske pedig töltéssel rendelkezik.
- d) A: dinamit robbanása B: víz bomlása elektromos
áram hatására
C: szén égése (D): jódgőz lecsapódása **Indoklás:** A jódgőz lecsapódása,
mert az fizikai átalakulás,
a többi pedig kémiai folyamat
(vagy: B: mert a többi folyamat exoterm változás, a víz bontása endoterm folyamat.)
- e) A: csapvíz B: kőolaj
C: levegő (D): ammónia **Indoklás:** Az ammónia, mert az vegyület,
a többi anyag pedig keverék.
- f) A: mészkő B: földgáz
(C): hipermangán D: lignit **Indoklás:** A hipermangán, mert az jól oldódik vízben
a többi anyag pedig nem.

(vagy: C: mert az nem tartalmaz szénatomot, a többinek legalább az egyik összetevője szén.)

vagy: C: mert az mangánvegyület, a többi nem tartalmaz mangánt.)

Minden helyesen kiválasztott kakuktktojás:

0,5 pont;

a választás indoklása az alábbiak szerint:

2 pont

15 pont

– 1 pont jár annak a jellemzőnek a megnevezéséért, amely a kakuktktojásra igaz;

– 1 pont pedig a többi anyag közös jellemzőjéért.